

WPROWADZENIE

W istniejących na rynku wydawniczym (księgarskim) pracach z psychologii rozwojowej (rozwoju) dominują następujące, przykładowo tu podane tytuły:

Rozwój dziecka (1961) i *Rozwój młodzieży* (1965) E. B. Hurlock.
Psychologia rozwoju człowieka, M. Przetacznik-Gierowskiej i M. Tyszkowej (1996), tom 1.

Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży, pod red. M. Żebrowskiej (1979).

Rozwój psychiczny człowieka w ciągu życia, pod red. M. Tyszkowej (1998).

Psychologia dziecka, R. Vasta, M. M. Haith, S. A. Miller (1995).

Psychologia rozwojowa, pod red. P. E. Bryanta i A. M. Colmana (1997).

Rozwój człowieka, F. S. Turner, D. B. Helms (1999).

Psychologia rozwoju człowieka, B. Harwas-Napierała i J. Trempała (2000 i 2002), tom 2 i 3.

Psychologia rozwoju człowieka H. Bee (2004).

Łatwo zauważyć to, że w podanych tytułach prac brakuje terminów: „osobowość” i „zachowanie”, które w treściach tych prac są bardzo często używane. Uznałem ten fakt, jako „przeoczenie, niedopatrzenie tego, że „osobowość” kształtuje się w procesie całościowego rozwoju człowieka, a jego zmieniające się „zachowanie” jest przejawem rozwoju. Dowodem powyższej uwagi jest np. to, że J. S. Turner i D. B. Helms, w swej pracy *Rozwój człowieka* 1999, wyróżnili aż osiem podrozdziałów poświęconych rozwojowi osobowości, a w rozdziale 1, s. 1-34 użyli osiem odmian terminu „zachowanie”

(„zachowania” - 18 razy, „zachowanie” - 13 razy, „zachowań” - 6 razy, „zachowaniem” - 5 razy, „zachowaniu” - 4 razy, „zachowują się” - 2 razy, „zachowywały się” - 1 raz, „zachowaniach” - 1 raz). Wnioskuje, że sam termin „rozwój” jest bardzo szeroki (pojemny treściowo), gdyż powoduje stawianie pytań: „czyj rozwój?”; „jaki rozwój?”, „rozwój czego?” Postanowiłem więc podać rozwinięty tytuł swojej pracy. Przekonał mnie do tej decyzji m.in. Kenneth Martin, który we Wstępie do pracy: *Psychologia*, Abrahama P. Speringa (1995, s. 13) napisał tak: „*Głównym przedmiotem psychologii jest ludzkie zachowanie – jego opis i zrozumienie*”. Całkowicie podzielałam powyższy punkt widzenia i dlatego użyłem w tytule pracy terminów „osobowości” i „zachowania człowieka”.

Zapłodnienie komórki jajowej kobiety, narodziny dziecka, dojrzewanie biologiczne i dorastanie społeczne młodzieży, dorosłość, starzenie się i śmierć to odwieczny, ale na ogół mało znany człowiekowi bieg jego życia. Dobrze jest zatem wiedzieć to: kim naprawdę jest człowiek?; jak się rozwija?; co i dlaczego w nim się zmienia?; co on zmienia wokół siebie?; jak poznaje otaczającą go rzeczywistość?; jak przeżywa i wartościuje poznawaną rzeczywistość?; jak się w tej rzeczywistości i sytuacjach życiowych zachowuje?; co zmienia w samym sobie?; jakie posiada zdolności, zainteresowania i motywacje do działania twórczego?; jak się kształtują jego przekonania światopoglądowe?; jakie wartości ceni i dlaczego?; jak planuje i realizuje swoje życie? Na postawione, przykładowe pytania staram się udzielić odpowiedzi w tej pracy, w kategoriach rozwojowych.

Psychologia rozwoju, Osobowości i Zachowania człowieka jest – jak sadzę – pierwszym tego rodzaju opracowaniem w polskiej literaturze psychologicznej. Jego „nowością” jest opis i analiza głównych kategorii rozwojowych, jako ciągu przemian w danej sferze życia, tj. od poczęcia do jego kresu

np.: rozwój biologiczny, psychiczny, społeczny. Oznacza to, że w pracy zrezygnowałem z opisów funkcji rozwojowych według kryterium wieku, jak np.: rozwój myślenia dzieci w wieku przedszkolnym, rozwój myślenia uczniów szkolnych; rozwój myślenia studentów; rozwój myślenia dorosłych. Opis rozwoju myślenia człowieka jest przedstawiony „od jego początku do końca”, jako jednolita kategoria – psychiczny rozwój, w której wiek życia jest tylko pomocniczym wyznacznikiem zachodzących w rozwoju zmian w myśleniu. „Nowością” tej pracy jest również to, że na samym jej początku podano i opisano (w początkowych rozdziałach) „faktografię rozwoju człowieka”, a dopiero w rozdziałach końcowych przedstawiono metodologiczno-teoretyczno-historyczne zagadnienia psychologii rozwoju, jako wyodrębnionej, samodzielnej nauki psychologicznej. Oznacza to, że Czytelnik najpierw poznaje konkretne informacje, a następnie informacje abstrakcyjne. Sądzę, że takie ujęcie treści pracy – od szczegółów do ogółu i od faktów do teorii – jest łatwiejsze do studiowania. Pozwala również na tworzenie się w świadomości Czytelnika pełnego obrazu psychologii całościowego rozwoju człowieka w ogóle oraz całościowego rozwoju poszczególnych kategorii, z uwzględnieniem zachodzących zmian wiekowych.

Każdy Czytelnik tej pracy winien mieć na uwadze następujące pytania:

- co już „mam za sobą” (co wiem, co umiem, co przeżyłem, co zrobiłem, jakim doświadczeniem życiowym dysponuję?);
- co „mam w sobie” (czym dysponuję biologicznie – siła, zdrowie; psychicznie – mądrość, wiedza; społecznie – kontakty społeczne);
- co „mam przed sobą” (jakie mam plany życiowe i zawodowe oraz możliwości dalszego, pomyślnego rozwoju?).

Stałe myślenie o wymienionych pytaniach zdecydowanie

ułatwia życie, rozwój i działanie każdemu człowiekowi, zwłaszcza młodzieży i dorosłym.

Dla Czytelników, – studentów tej pracy, którzy będą się przygotowywać do egzaminu z psychologii rozwojowej, Osobowości i Zachowania człowieka na końcu każdego rozdziału i podrozdziałów rozdziału 5 podałem specjalnie wyróżnione „podstawowe pojęcia”, które trzeba znać i rozumieć ich zawartość treściową (jest ich 311) oraz zagadnienia kontrolne – „sprawdź swoją wiedzę” (jest ich 184), by można było skontrolować opanowane treści pracy.

W tekście całej pracy podane są nazwiska autorów i tytuły cytowanych prac, a to dlatego, by studenci mogli wykorzystać „prawo kojarzenia” treści łącząc w jedną całość nazwisko autora pracy z jej tytułem oraz cytowaną myślą przewodnią. Są to podstawowe informacje, potrzebne przy zdawaniu egzaminów: z przedmiotu studiów, licencjackiego, magisterskiego, czy doktorskiego.

Zawartość treściową pracy kończą: TEST KMC – 2007 – SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ POJĘCIOWĄ, który ma pomóc studentom w opanowaniu, rozumieniu i prawidłowym posługiwaniu się szeregiem podstawowych pojęć i terminów z psychologii rozwojowej, osobowości i społecznego zachowania człowieka, oraz bibliografia.

Grudzień 2006 r.

Autor